OSMANLI DEVLETİ'NİN BÜKREŞ SEFİRLERİ

The Ottoman Ambassadors to Bucharest

M. Fatih Sansar – Hasan Babacan

Dr., Çukurova Üniversitesi, Türkiye – Prof. Dr., Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniv., Türkiye
e-mail: fsansar@cu.edu.tr- drhasanbabacan@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-7439-2084 / 0000-0001-5793-083X

Near East Historical Review

11/1, January / Ocak 2021
e-ISSN: 2717-6363 (Online)
www.nehrreview.com

Article Type - Makale Türü : Research Article / Araştırma Makalesi
Received Date - Geliş Tarihi : 11.12.2020
Accepted Date - Kabul Tarihi : 15.01.2021
Pages - Sayfa : 43 - 53
doi : <http://dx.doi.org/10.29228/nehrreview.49042>

Citation - Atıf : M. Fatih Sansar – Hasan Babacan, “Osmanlı Devleti’nin Bükreş Sefirleri”, *Near East Historical Review*, 11/1, January, 2021, pp. 43 - 53

OSMANLI DEVLETİ'NİN BÜKREŞ SEFİRLERİ *

The Ottoman Ambassadors to Bucharest

M. Fatih Sansar – Hasan Babacan

Dr., Çukurova Üniversitesi, Türkiye – Prof. Dr., Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniv., Türkiye

e-mail: fsansar@cu.edu.tr- drhasanbabacan@gmail.com

ORCID ID: 0000-0001-7439-2084 / 0000-0001-5793-083X

Öz

Bu makalede Osmanlı Devleti'nin Bükreş'te görevlendirdiği sefirler ele alınmıştır. Osmanlı Devleti ile Romanya arasındaki siyasi ve diplomatik ilişkiler, Osmanlı Devleti'nin Bükreş Sefirleri üzerinden incelenmiştir. Makalede Osmanlı-Romanya diplomatik ilişkilerinin başlama süreci, iki ülke arasında yaşanan sorunlar, bu sorunlar karşısında elçilerin faaliyetleri ele alınmıştır. Çalışmamızın temel kaynağını T. C. Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi belgeleri oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bükreş Sefareti, Diplomasi, Osmanlı-Romanya ilişkileri, Sefirlik

Abstract

The diplomatic relations between Ottoman Empire and Romania constituted the subject of this study. The relations between Ottoman Empire and Romania were discussed in the case of the Ottoman Empire's Ambassadors to Bucharest. In this study, after discussing the process of starting the Ottoman Empire and Romania diplomatic relations, the problems experienced, and the appointed ambassadors and their activities in Bucharest were discussed. The Ottoman Archive documents were used in the study.

Keywords: Bucharest Embassy, Diplomacy, Embassy, Ottoman-Romanian relations.

Giriş

Osmanlı Devleti ile Romanya arasındaki doğrudan diplomatik ilişkiler, Romanya'nın 1878 Berlin Antlaşması'nda bağımsızlığını kazanmasından¹ kısa bir süre sonra başlamıştır. Bunda sultan II. Abdülhamid'in dış politikada izlediği siyasetin rolü ve Romanya Prensi I. Carol'un de buna benzer bir sayaset izlemesi² etkili olmuştur. Sultan II. Abdülhamid diğer Balkan ülkelerinde olduğu gibi³ Romanya ile aralarındaki sorunların çözümünü Büyük Devletleri aracı kılmadan iki ülke arasında çözmeyi ilke haline getirmiştir. Bu amaçla padişah, Osmanlı Devleti'nden ayrılan Sırbistan ve Karadağ ile başlayan dostane ilişkilerin, Romanya'ya ile kurulmasında istekli davranmış ve Bükreş'e bir sefir atayarak iki ülke arasındaki sorunları sefirler aracılığıyla çözmeye çalışmıştır.

* Bu çalışma M. Fatih Sansar'ın *Bağımsızlıktan Balkan Savaşlarına Osmanlı – Romanya İlişkileri* başlıklı doktora tezinden faydalanılarak üretilmiştir.

¹ Giray Saynur Bozkurt, “Geçmişten Günümüze Romanya’da Türk Varlığı”, *Karadeniz Araştırmaları*, Cilt: 5, Sayı: 17, Bahar 2008, s. 3.

² BOA. İ. HR., 278/17003

³ Abidin Temizer; İbrahim Serbestoğlu, “Osmanlı - Sırp Diplomatik İlişkileri Ve Belgrad Sefiri Yusuf Ziya Paşa”, *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi* C.9, S. 2, Aralık 2020, ss. 477-506; Özcan, Uğur; Temizer, Abidin, *Karadağ’da Türk Sefirleri ve Şehbenderleri*, Bilge Kültür Sanat, İstanbul 2015.

Yeni bağımsızlığını kazanan Romanya ile Osmanlı Devleti arasında çözülmesi gereken birçok sorun bulunmaktaydı. Bunların en önemlileri, Romanya sınırları içinde kalan Müslümanların sorunları, Dobruca'dan göç eden muhacirler, esirler meselesi, Makadeonya'daki Ulah nüfusunun talepleri başı çeken sorunlardı.

İki devlet arasında resmi temasları başlatabilmek için elçilik açma talebi önce Romanya'dan gelmiş ve İstanbul'a bir Ortaelçi ataması yapmak isteklerini bildirmişlerdir. Romanya'nın İstanbul'a elçi atama talebi geldiğinde, Osmanlı Devleti de Bükreş'te bir Ortaelçilik açmış ve Petersburg Sefâreti Müsteşarı Süleyman Bey'i, Kasım 1878'de Bükreş Ortaelçisi olarak atamıştır. Bu aynı zamanda Osmanlı Devleti'nin Romanya'yı resmen tanıması anlamını da taşıyordu.⁴

Osmanlı Devleti, Bükreş'te bir Ortaelçilik açtıktan sonra, Bükreş, Kalas, İbrail, Köstence, Sünne, Tulça, Yerköy, Yaş, Kalafat, Krayova'da şebenderlikler açmıştır. Söz konusu şebenderliklerin açılmasında, özellikle Romanya limanları ile başta İstanbul olmak üzere Karadeniz'de canlı bir ticaretin olması etkili olmuştur. Ayrıca Romanya sınırları içinde Dobruca bölgesinde kalan Müslümanların haklarının korunması da önem verilen hususlardan bir diğeridir.

Bükreş Sefiri Süleyman Bey, 15 Aralık 1878 günü itimatnâmesini Romanya prensine sunarak ortaelçi olarak resmen göreve başlamıştı. Bu atama aynı zamanda Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun açtığı orta elçilikten sonra Bükreş'teki ikinci elçilik olmuştur.⁵

1. Romanya'da Osmanlı Sefirleri ve Faaliyetleri

Osmanlı Devleti, Bükreş'e 1878-1922 yılları arasında 10 farklı elçi tayin etmiştir. Aşağıdaki tabloda Osmanlı Devleti'nin Bükreş'e gönderdiği elçiler gösterilmektedir. 1916-1920 yılları arasında, I. Dünya Savaşı nedeniyle Romanya ile diplomatik ilişkiler kesilmiş, hatta bir süre Romanya İttifak Devletlerinin işgali altında kalmıştır. Bu işgal döneminde Romanya Askeri Valiliği oluşturularak Bükreş'in yönetiminde Osmanlı Devleti etkin olmuştur.⁶

Tablo: Romanya Bükreş'te Görev Yapan Osmanlı Sefirleri (1878-1916)

Sefir	Göreve Başkama Tarihi	Görevden Ayrılma Tarihi
Süleyman Sabit Bey	Kasım 1878	Temmuz 1885
Ahmed Ziya Bey	Eylül 1885	Şubat 1889
Mehmed Feridun Bey	Şubat 1889	Haziran 1890
Blak Bey	Mayıs 1890	Kasım 1892
Mehmed Şemseddin Bey	Kasım 1892	Ağustos 1893 /Eylül 1894
Şakir Paşa	Ağustos 1893	Eylül 1894
Mustafa Reşid Bey	Eylül 1894	Ocak 1896
Hüseyin Kazım Bey	Ocak 1896	Ağustos 1908
Abdülâtilif Safa Bey	Ağustos 1908	Ekim 1916
Diplomatik ilişkiler 1916 Ekiminde bitiyor.		
Mustafa Reşid Paşa	Aralık 1920	1922

⁴ BOA. İ. HR., 278/17012

⁵ BOA. Y.A. HUS., 160/2

⁶ Zeki Çevik- Emirhan Yılmazpehlivan, "Birinci Dünya Savaşı'nda Romanya Osmanlı Askeri Valiliği" Osmanlı Medeniyeti Araştırmaları Dergisi, C. 4, S. 7, 2018, ss. 162-175.

1.1. Süleyman Sabit Bey'in Sefirliği (Kasım 1878-Temmuz 1885)

Osmanlı Devleti'nin Bükreş'e atadığı ilk sefir Süleyman Sabit Bey idi. Kendisi bu göreve atanmadan evvel Petersburg sefaretinde müsteşar olarak görev yapmaktaydı. Süleyman Sabit Bey'i ortalı rütbesiyle Bükreş Sefirliği'ne Kasım 1878'de, 160 lira maaşla tayin etmiştir.⁷

Süleyman Sabit Bey; Bükreş'e vardktan iki gün sonra Prens'e itimatnamesini takdim etmiştir. Süleyman Bey Bükreş'e gelişi, karşılanması ve prensle görüşmesi konusunda İstanbul'a gönderdiği tahriratında şu ifadelerle yer vermiştir:⁸

"Petersburg'tan Bükreş'e gelirken Bulgaristan'ın (Emaret) hududundaki Sorcova tren istasyonunda hürmet gördüğü, Bükreş'e vardığında Prens ve Romanya Hâriciye Nezâreti yetkilileri tarafından şimendifer mevkiinde karşılama töreni yaptılar.

O gün Sefâret Başkâtibi Rıza Beyefendi'yi hemen Hâriciye Nâzırı Mösyö Kampinyano (Ion Câmpineanu) göndererek görüşme talebinde bulundum. Ertesi gün nâzıra nâme-i hümayunun tercümesi ve okuyacağım nutku verdim.

Konuşma esnasında Dobruca İslâm ahalisi ve Bulgaristan'daki elîm durum konuşulmuş Rusya hakkında hoşnutsuzluğu, Osmanlı politikası taraftarı Dimitri Sturdza (Dimitrie A. Sturdza)'nın Maliye Nâzırı olduğunu söylemiştir.

Başbakan Bratiano (Ion C. Brătianu) ile iki gün sonra görüşebildiği ve görüşmede kendi sefirlerinin kabulü için teşekkür ettiği, Romen halkının Osmanlıya muhabbeti olduğunu söyledi.

Prens Carol'un, daha önce gelen Avusturya-Macaristan elçisine yaptığı gibi Osmanlı sefirini de resm-i kabulden önce bizzat tanışmak istediğinden o gün saraya gittim. Sulhun devamından bahsedildikten sonra Rusya aleyhinde gösterilen bazı nefreti vükelâsı gibi açıkça söylememiştir. İki ülkenin gelişmesini konuşmuştur. Padişahımızı övmüştür.

İki gün sonra 3 Kânûn-ı Evvel 1294 (15 Aralık 1878) Pazar günü resmî mülakata davet olunduğumdan muvakkaten ikamet itmiş olduğumuz otelden alay arabalarıyla saraya gidildi. Huzurda nutku okuyarak nameyi teslim ettim. Memnun kaldılar.

Şimdiye kadar sadece Avusturya-Macaristan orta elçi unvanıyla bir sefir göndermiş ve Rusya Devleti dahi buradaki general konsolos ve ajan-diplomatik hizmetinde bir mukim elçi unvanıyla tayin etmiştir. Diğer devletler Berlin Muâhdesi'nin Romanya istiklaline şart koştuğu müsavât-ı hukuk maddesinin yürürlüğe girmesini beklediklerinden sefir tayinini te'hîr etmiş olup onların memurları henüz general konsolos ve ajan-diplomatik sıfatıyla tanınmaktadırlar. Bu şartın yerine getirilmesi için kanun değişikliği gerektiği, bunun için de bu salâhiyete haiz yeni bir milletvekili seçimi yapılacağından bu da 2-3 aya kadar ancak gerçekleşir. Yahudi konusunu şimdiki hükûmet oyalama yoluna giderken bazı gazetelerde Osmanlı, Avusturya ve Rusya'nın istiklallerini tanımalarını yeterli görenler de var. Burada bayağı herkes tarafından Yahudiler imtiyâz-ı müsavâta lâıyk görülmemektedirler. 7 Kânûn-ı Evvel 1294/ 19 Aralık 1878"

Süleyman Sabit Bey, Bükreş'teki görevine resmen başladıktan sonra onu bekleyen sorunlarla uğraşmaya başlamıştır. Bu sorunlar, Osmanlı ekonomisinden kaynaklı maaş ve personel sorunları, Berlin antlaşmasından kaynaklı ve Yahudileri de konu edinen sorunlar, esirler sorunu, bölgedeki Müslümanların sorunları, sınır sorunları şeklinde zikredilebilir.

Süleyman Sabit Bey'in maaşını alamaması⁹, sık sık yaşanan kâtip değişikliği¹⁰ ve elçilik binası sorunu ekonomik nedenlerden kaynaklı sorunlardı. Süleyman Bey özellikle elçilik binası sorunu ile bir hayli mesai harcamıştır. Bükreş'e geldiği zaman üç aylığına bir bina kiralamıştır.

⁷ BOA. İ. HR., 278/17012

⁸ BOA. Y. A. HUS., 160/2

⁹ BOA. İ. HR., 278/17009

¹⁰ BOA. İ. HR., 280/17305; BOA. İ. DH., 796/64607; BOA. İ. HR., 282/17494

Ancak Nisan ayının sonuna doğru sözleşmesi biteceğinden yeni bir bina arayışına gidilmiştir. Diğer devletlerin de Romanya'yı tanımaya başlayarak elçilik binası açacak olmaları Bükreş'teki kiralari arttırmıştır. Bunu üzerine mobilyalı bir bina yerine boş bir bina tutularak içinin mefruşatının alınmasına karar verilmiş bunun için de İstanbul Hükümeti'nin onayı alınmıştır.¹¹ Ancak aradan geçen 4 yıl boyunca Süleyman Sabit Bey sofra takımı gibi sefaret binasında kullanılacak malzemelerin eksikliğini İstanbul'a bildirmekten geri durmamıştır.¹² Nihayetinde 1884 yılında Sefarethane binası başkası tarafından satın alınınca Osmanlı Sefiri için yeni bir bina kiralama yoluna gidilmiştir.¹³

Süleyman Sabit Bey Bükreş sefirliğinde Romanya hükümeti ile çözmeye çalıştığı önemli sorunlardan biri esirler meselesiydi. 93 Harbi esnasında Ruslar tarafından esir edilen 40 bin askerden yaklaşık 10 bini Romanya'da kalmıştı. Süleyman Sabit Bey esirlerin iadesi konusunda büyük çabalar harcamıştır ve sorunun çözülmesinde etkili olmuştur.¹⁴

Süleyman Sabit Bey'in önemli faaliyetlerinde birisi de Müslüman muhacirlerin sorunlarıydı. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sırasında ve sonrasında Dobruca bölgesindeki Türk-Müslüman ahalî, Osmanlı topraklarına göç etmeye başladılar. Göç eden Müslümanların mülkleri, kalanların vatandaşlık, eğitim, din, ekonomi gibi konularda sorunlarla karşılaşmışlardır. Dolayısıyla Süleyman Sabit Bey bu konuda bir hayli mesai harcamak zorunda kalmıştır.¹⁵

Süleyman Sabit Bey, özellikle Müslümanların sorunları ile uğraşırken sefaretin iş yükünün arttığını görmüş ve hem sefaretin iş yükünü azaltmak hem de özellikle ticaret için Bükreş'e gelen Osmanlı vatandaşların sorunlarını çözmek için Bükreş'te bir şehbenderlik açılması talebinde bulunmuştur. Osmanlı Hükümetini ikna etmek için de, yaklaşık 40 yıldır Bükreş'te bulunan Halkon Efendi'nin fahri olarak atanması durumunda maaşsız olarak bu işi yapacağını da bildirmiştir. Süleyman Bey'in bu talebi olumlu karşılanmış ve Halkon Efendi vekâleten Bükreş şehbenderliğine tayin edilmiştir.¹⁶

Süleyman Sabit Bey sefirliği boyunca Romanya ile ilgili tespitlerini layihalar halinde İstanbul'a göndermiştir. Bu layihalarda özellikle Romanya'ya giden 25-30 bin nüfusa varan Osmanlı vatandaşlarının ve Dobruca'daki 50 bini aşkın Müslümanın haklarının korunması, Bulgaristan'da çıkabilecek bir kargaşalıkta Romanya'nın yardımı olabileceğine dikkati çekmiş ve Romanya'nın mali durumuna göre bilgiler vermiştir.¹⁷

Süleyman Sabit Bey Bükreş'te göreve başladığı sırada Romanya'da uluslararası bir krize dönüşen bir Yahudi sorunu bulunmakta idi. Romanya hükümetinin göç ettirmek istediği ancak Büyük Devletlerin koruduğu Yahudiler hakkında da raporlar hazırlamıştır. Bu raporların birinde meseleye şu şekilde değinmiştir:¹⁸

"Romanya'da Yahudi meselesi yüzünden Dâhiliye ve Hâriciye vekillerinin istifası ile kabinenin düştüğü ve yeni kabine kurulduğu.

¹¹ BOA. İ. HR., 279/17189

¹² BOA. İ. HR., 289/18133

¹³ BOA. İ. HR., 295/18646

¹⁴ BOA. İ. HR., 335/21539

¹⁵ BOA. A.MKT. MHM., 508/3; Faruk Kocacık, "Balkanlar'dan Anadolu'ya Yönelik Göçler (1878-1890)", *Osmanlı Araştırmaları I*, İstanbul 1980, s.137-138; Ömer Bedir, *Romanya'da Türkçe Matbuat: Türk Birliği Gazetesi (1930-1939)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi ABD, Ankara 2018, s.12; İrsel Abdula, *Türkiye ve Romanya Arasında Göç ve Göçmen Meseleleri (1878-1940)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Uluslararası İlişkiler ABD, Ankara 2005, s.38.

¹⁶ BOA. İ. HR., 280/17273

¹⁷ BOA. Y.EE., 8/12; BOA. Y. EE., 41/25

¹⁸ BOA. Y.A. HUS., 162/8.

Romanya ricali politikaca sınıflara ayrılmıştır. Eski boyar ve agniya? takımı ve mensubati ile serbestî taraftarları denilen iki fırka, birbirinin fikir ve niyetlerini hürriyet için göstermekeler ise de iş şahsi menfaate geldiğinde fikirlerinden pek kolay vazgeçmektedirler. Dün Kırmızılar denilen grubun başı olan Britanyu, Yahudilere hukuk-ı siyasiye verilmesini isterken bugün kendisinin görevinden olacağını anladığından milletin teveccühünü uyandırmış olan Beyazların bir takımıyla birleşerek tamamen zıt politikaya girişmiştir.

Berlin Antlaşmasının 44. Maddesiyle Romanya'ya yüklenen eşitlik kabul etmesine rağmen bunu yerine getirmemiştir. Hükümet Yahudileri mahv eylemek mertebesinde genel fikirleri taşımak maksadı yanında Rusya'ya sermaye olarak zaten kuzey havalarına meyyâl olan ekser Moldovya erbabı o taraftan gelen tesvîlât ile cüretlenip Avrupa'ya hizmet etmek iddiasında görünen idare heyetini ezmeğe Yahudi imtiyâzâtını çürütmeğe azmetmişlerdir. Bir taraftan Alyans İsrailit Avrupa hükümetlerini ikaz etmekten boş durmadığından ve bir taraftan dahi Yahudilerin Berlin'de nâil oldukları muzaheret Prens Bismark Romanya ve hükümdarı hakkındaki sui nazarıyla kuvvetlenip bu durumun te'sirâtı bir kat daha arttığından Düvel-i muazzama Avusturya'yı aracı yapıp taleplerinin yerine getirilmesini istemektedirler.

Böyle iç ve dış zorluklar arasında güçsüzlüğü ortaya çıkan hükümetin, Avrupa'nın taleplerini meclisteki muhalefetin tepkisiyle karşılaştırıp iki taraf dahi hoşnud edilir zannıyla Yahudileri sınıf sınıf Romanya tabiiyetine kabul etmek teklif etmişse de mahalefet inad ve ısrar etmiş, mebusan ve ayân meclislerinden seçilen bir heyetin teklifi ile Yahudileri talep oldukça birer birer ve mevcut kanunlar hükmünce tabiiyete kabul etme kararını almışlardır.¹⁹

Yeni kurulan hükümet programında konu geçmektedir. Başbakan Britanyu eski fikrinden vazgeçip ferdi olarak imtiyâz verilmek esasını kabul etmişse de bu Avrupa'ca kabul görülmeyecektir.”

Bükreş'teki yoğun yoğun mesaisi içinde zatürreye yakalandığı için izin alarak İstanbul'a gelmek istemiş²⁰, 28 Nisan 1885'te kendisine izin çıktığı halde rahatsızlığı artınca yola çıkamamıştır. Romanya Kralı I. Carol'un doktorlarının da bizzat ilgilenmesine rağmen hastalığı ilerleyen Süleyman Sabit Bey, yakalandığı zatürreden kurtarılamayarak vefat etmiştir.²¹

1.2. Ahmed Ziya Bey'in Sefirliği (Eylül 1885-Şubat 1889)

Süleyman Sabit Bey'in vefatıyla boşalan Bükreş Sefirliğine, Tercüme Odası Mühimme Müdürü Ahmed Beyefendi, orta elçi unvanıyla 5 Ağustos 1885 tarihinde tayin edilmiş ve görevine Eylül ayında başlamıştır.²²

Ahmed Ziya Bey'i Romanya'da bekleyen sorunlar selefinin uğraştığı sorunlardan farklı değildi. Ancak bu dönemde daha fazla uluslararası sorunlar gündeme gelmiştir. Tuna Nehri'nde seyrüsefain meselesi, Balkan ülkeleri arasında, Makedonya Sorunu nedeniyle gerilen ilişkiler bunların başını çekmekteydi.

Osmanlı'nın Bükreş Elçiliğinin bu dönemde en ziyade çaba sarfettiği konu “Tuna Muhtelit Avrupa Komisyonu”nun²³ çalışmaları olmuştur. Bu dönemde Bükreş Başkatibi komisyonda görevlendiriliş, harici bir memur gönderilmemiştir.²⁴

¹⁹ Tabiiyet meselesi, Osmanlı Devleti ile Romanya Devleti arasında diplomatik sorunlara sebep olan konulardan biridir. Özellikle Romanya'ya giden Ermeni ve Rum tebaanın Romanya vatandaşlığına geçerek, bazı yükümlülüklerden kurtulduğu görülmektedir. Osmanlı Devleti'nde tabiiyet sorunu için bkz. İbrahim Serbestoğlu, *Osmanlı Kimdir, Osmanlı Devletinde Tabiiyet Sorunu*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2014; İbrahim Serbestoğlu, “Zorunlu Bir Modernleşme Örneği Olarak Osmanlı Tabiiyet Kanunu”, *OTAM* 29, Bahar 2011, s. 194-214.

²⁰ BOA. İ. HR., 297/18782

²¹ BOA. İ. HR., 297/18782

²² BOA.İ.HR., 298/18870

²³ Komisyonun geçmişi için bkz. İlhan Ekinci, *Tuna Nehri'nde Diplomasi Oyunları (1856-1883)*, Altınpost Yayınları, Ankara 2014.

²⁴ BOA. İ. MMS., 80/3499; BOA. İ.MV., 6/13

Ahmed Ziya Bey'in görevde bulunduğu dönemde Balkanlar'da ciddi karışıklıklar bulunmaktaydı. Evvela "Makedonya Sorunu" nedeniyle Bulgaristan, Sırbistan ve Yunanistan arasında ciddi bir rekabet vardı.²⁵ Bu gelişmeler üzerine Balkanlar'daki karışıklığa son vermek için Bükreş'te başta büyük güçler olmak üzere Balkan ülkelerinin elçileri toplanmıştır. Ahmed Ziya Bey bu toplantılara katılarak sorunun çözümü için çaba harcamıştır.²⁶

Ahmed Ziya Bey'in Bükreş'teki görevi Şubat 1889 tarihinde Şûrâ-yı Devlet azalığına getirilmesiyle son bulmuştur.²⁷

1.3. Mehmed Feridun Bey'in Sefirliği (Haziran 1889-Mart 1890)

Ahmed Ziya Bey'den sonra Bükreş sefaretine Mehmed Feridun Bey 21 Aralık 1888 tarihinde 10 bin kuruş maaşla Bükreş'e sefir olarak atanmıştır.²⁸ 23 Şubat 1889 Cumartesi günü Romanya Kralı tarafından kabul olunmuş ve ilk görüşmesini yapmıştır.²⁹

Bu görevinde fazla kalmayan Feridun Bey 27 Nisan 1890 tarihinde Belgrad sefaretinde atanmış, ancak yeni Sefir gelenin geldiği Hazirana kadar Bükreş'te kalmıştır. Feridun Bey, Romanya hükümetinden Birinci Rutbeden Altın-ı Romani Nişanı almıştır.³⁰

1.4. Blak Bey (Edouard Blacque)'in Sefirliği (Haziran 1890-Kasım 1892)

Ahmed Feridun Bey'in Belgrad'a tayin olmasından sonra yerine Blak Bey atanmıştır.³¹ Blak Bey 28 Mart 1890 tarihinde 10 bin kuruş maaşla Bükreş'e elçi olarak atanmıştır.³² Romanya Kralı tarafından 29 Haziran 1890 tarihinde gönderilen nâmede, Blak Bey'in Padişahın nâmesini takdim ettiği ve kendisinin itimatnamesini kabul ettiğini bildirmiştir.³³

Blak Bey'in diğer sefirler gibi ortak uğraşı yine sefaret binası sorunu olmuştur. Senelik 9500 franka yeni bir haneyi kiralama yoluna gitmiş,³⁴ ancak 2 yıl boyunca sefarethanenin taşınması, ihtiyaçlarının giderilmesi için uğraşmıştır.³⁵

Blak Bey, rahatsızlığı nedeniyle 1892 Kasımında Bükreş sefirliğinden ayrılmış³⁶, ardından İstanbul'da Belediye Altıncı Daire Müdürlüğüne atanmıştır.³⁷ Rahatsızlığı İstanbul'da da devam eden Blak Bey 1893 yılında emekli olmuş, 1 Temmuz 1895 tarihinde Büyükkada'da vefat etmiştir.³⁸

1.5. Mehmed Şemseddin Bey'in Sefirliği (Kasım 1892-Ağustos 1893/Eylül 1894)

Blak Bey'in 1892 Kasımında Bükreş sefirliğinden ayrılmasıyla yerine Mehmed Şemseddin Bey 17 Kasım 1892'de atanmıştır.³⁹ Bükreş sefirliği görevine ancak 1893 yılı başında başlamıştır. Göreve başladıktan kısa bir süre sonra Bükreş'te kolera hastalığının çıkması üzerine, Şemseddin

²⁵ BOA. HR. SYS., 184/19

²⁶ BOA. İ. HR., 300/19028

²⁷ BOA İ. DH., 1159/90625

²⁸ BOA. HR. SAİD., 5/28

²⁹ BOA. Y. EE., 148/4

³⁰ BOA. HR. SAİD., 5/28

³¹ BOA. İ. HR., 317/20407

³² BOA. HR. SAİD., 1/1040

³³ BOA. İ. HR., 319/20501

³⁴ BOA. MV., 59/1

³⁵ BOA. BEO., 137/10256

³⁶ BOA. BEO., 139/10376

³⁷ BOA. BEO., 168/12539; BEO. 268/20053

³⁸ M. Münir Aktepe, "Dünkü Fransızlar Blak Bey ve Oğlu M. Alexandre Blacque ve Edouard Blacque", *Tarih Dergisi*, S. 32, 1982, s. 270.

³⁹ BOA. BEO., 139/10376

Bey 30 Ağustos 1893'de Hükümetçe münasip bir göreve tayin edilmek üzere vazifesinden alınmış ve İstanbul'a çağırılmıştır.⁴⁰

Mehmed Şemseddin Bey'in yerine Şakir Paşa'nın atanacağı Kral I. Carol'a bildirilmiş, fakat Şakir Paşa'nın Sefirliğe ataması yapılmadığı gibi Şemseddin Bey de göreve iade edilmemiştir. Bu haliyle Şakir Paşa ile birlikte bir yıl boyunca Sefaret görevlerini yerine getirmiştir.⁴¹

Bu sırada Romanya'da kolera salgınının yayılması üzerine Osmanlı Devleti, aldığı önlemleri Bükreş Sefaretine bildirmiştir.⁴² Bu süreçte başta Bükreş sefarethanesi olmak üzere Romanya'daki şehbenderlikler özellikle 1893 Ağustosunda artan kolera salgınının Osmanlıya sirayet etmemesi için yoğun çabalar sarf etmişlerdir. Özellikle Rusya üzerinden Romanya'ya gelenlerin karantinaya alınıp alınmadığı takip edilmiş, muhtaç olanlara yardımda bulunulmuştur.⁴³ Romanya Hükümetinin Romanya'daki 10.000 Osmanlı vatandaşının tahliyesini Mehmed Şemseddin Efendi'ye bildirmesi, Mehmed Şemseddin Efendi'nin geri çağırılmasına neden olmuştur.⁴⁴

Mehmed Şemseddin Bey'in Eylül 1894'te Mustafa Reşid Paşa'nın Bükreş Sefaretine tayin edilmesi üzerine Bükreş'ten ayrılmıştır.⁴⁵

1.6. Şakir Paşa'nın Sefirliği (Ağustos 1893-Eylül 1894)

Her ne kadar Şemseddin Bey İstanbul'a görevlendirildiyse de Romanya Kralı'nın isteği üzerine Şemseddin Paşa'nın elçiliği devam etmiş, Şakir Paşa görevi vekâleten devralmıştır. Bükreş sefirliği maaşı hem Şemseddin Bey'e hem de 17 Ağustos itibarıyla göreve başladığı kabul edilen Mirlivâ Şakir Paşa'ya onar bin kuruş olarak ödeniyordu. Bütçede yeri olmadığından Şakir Paşa'nın maaşının 17 Şubat 1894'te Hâriciye Bütçesine ilâvesi kararı alınmıştı.⁴⁶

1.7. Mustafa Reşid Bey'in Sefirliği (Eylül 1894-Ocak 1896)

Mustafa Reşid Bey, 22 Eylül 1864'te Bükreş'e sefir olarak atanmıştır.⁴⁷ Bükreş sefirliğine tayin olan Mustafa Reşit Bey, itimatnamesini krala takdim etmek için 1894 Kasımında Bükreş'ten Sinape'ye geçmiş ve burada üç gün kalmıştır.⁴⁸

Mustafa Reşid Bey'in bu görevinde oldukça rahat olduğu söylenebilir. Bunun iki temel nedeni vardı. Birincisi Mustafa Reşid Bey Bükreş'e Bulgaristan'dan gelmişti. Dolayısıyla geldiği Bükreş'te seleflerinin uğraştığı, aslında birçoğunu hallettikleri sorunlar, Bulgaristan'da uğraştığı sorunlara kıyasla hafifi kalıyordu. İkinci neden ise Paşa'nın Latin dilini bilmesi hasebiyle Romence'yi çabuk sökmesi görevini icrada bir hayli kolaylık sağlamıştır. Bu nedenle Bükreş Sefaretinde başarılı bir görev icra etmiş, buradaki çalışmalarıyla hem Romanya Kralının hem de Osmanlı Hâriciyesinin takdirini kazanmıştır.⁴⁹

⁴⁰ BOA. BEO., 268/20053; BOA. BEO., 268/20058; Nazif Öztürk, "Evkaf-ı Hümayun Nezaretinin Kuruluş Tarihi ve Nazırların Hal Tercümeleri (V)", *Vakıflar Dergisi*, s. 19, 1985, s. 72.

⁴¹ N. Öztürk, *a.g.m.*, s. 72.

⁴² BOA, HR. TH., 120/58.

⁴³ BOA., HR. İD., 1514/56; BOA. HR. İD., 1514/59

⁴⁴ N. Öztürk, *a.g.m.*, s. 73

⁴⁵ N. Öztürk, *a.g.m.*, s. 72

⁴⁶ BOA. BEO., 361/27017

⁴⁷ H. Basri Danişman, *Artçı Diplomat (Son Osmanlı Nazırlarından Mustafa Reşit Paşa)*, Arba Yayınları, İstanbul 1998. s. 99.

⁴⁸ BOA. BEO., 523/39187

⁴⁹ H. B. Danişman, *a.g.e.*, s. 99

1.8. Hüseyin Kâzım Bey'in Sefirliği (Ocak 1896-Ağustos 1908)

Mustafa Reşid Bey'den sonra Bükreş Sefaretine Hüseyin Kâzım Bey tayin edilmiştir. Hüseyin Kâzım Bey, Romanya kralına takdim etmek üzere iki kıt'a name hazırlanması için 22 Aralık 1895 tarihinde bir irâde çıkmıştı.⁵⁰

Hüseyin Kâzım Bey de selefleri gibi sefarethanenin kira sorunu ile uğraşmıştır. Öyle ki Ekim 1897'de Bükreş Sefârethânesi kira bedeline ait bir taksit ödenmemiş, bu durumun devletin şanını küçük düşürücü bir durum olduğunu bildiren bir yazı yazmış ve kiranın ödenmesini talep etmiştir.⁵¹ Ayrıca yine bu dönemde Bükreş Sefâreti memurlarının dört ay boyunca maaş alamadıklarını ve sıkıntı içinde olduklarını Hariciye Nezaretine bildirmiştir. Bu talep üzerine memurların ancak 2 aylık maaşları ödenebilmiştir.⁵²

Hüseyin Kâzım Bey'in Bükreş sefirliğindeki görevi Washington büyükelçisi olarak atanmasıyla Ağustos 1908'de sona ermiştir.⁵³

1.9. Abdülatif Safa Bey'in Sefirliği (Ağustos 1908-1916)

Abdülatif Safa Bey 24 Ağustos 1908 tarihinde Bükreş sefirliğine tayin edilmişti.⁵⁴ Bükreş'e tayin edildiğinde İstanbul'daki Romanya elçisi, Safa Bey'i "Bir entrikacı değil, dürüst, kibar ve bir Romanya dostu" olarak tarif etmiştir.⁵⁵

Safa Bey'in Bükreş'te en fazla uğraştığı konulardan biri ticaret için Romanya'ya gelen Osmanlı vatandaşlarının sorunları ile Romanya'da bulunan Müslümanların dini meseleleriydi. Romanya'da imam eksikliği sorununu gündeme getirmiş, Romanya köylerinde bulunan Müslümanlar cahil kalıp irtidat ettiklerinden dolayı vaaz ve nasihat için bir imamın atanmasını İstanbul'dan talep etmiştir.⁵⁶ Osmanlı Devleti bu talebi olumlu karşılayarak bölgeye bir imamın gönderilmesi için çalışmalara başlamıştır.⁵⁷

Safa Bey'in elçiliği dönemi, oldukça çalkantılı bir döneme denk gelmiştir. Bulgaristan'ın bağımsızlığını kazanması, kiliseler sorununun çözülmesi ve Balkan ülkelerinin Osmanlı Devletine karşı birleşmesi bu döneme denk gelmektedir. Dolayısıyla Safa Bey'i kritik bir görev beklemekteydi. Safa Bey, bir yandan Romanya'nın tarafsız kalmasını sağlamaya çalışırken, diğer yandan da Romanya'dan Rusya'ya gidip Osmanlı Devleti aleyhine çalışan Ermeni gönüllülerine engel olmaya çalışıyordu.⁵⁸ Safa Bey'in faaliyetleri, Rusya'nın tutumu, Bulgaristan'ın Romanya aleyhine faaliyetleri nedeniyle Romanya I. Balkan harbine girmemiştir.⁵⁹

Safa Bey'in Bükreş sefirliği, Romanya'nın I. Dünya Savaşı'nda İngiltere cephesinde yer alarak 30 Ağustos 1916'da Osmanlı Devleti ile ilişkisini kesmesiyle son bulmuştur.⁶⁰

⁵⁰ BOA. İ. HR., 349/56

⁵¹ BOA. BEO., 1031/77254

⁵² BOA. BEO., 2584/193782

⁵³ Sinan Kunalp, *Son Dönem Osmanlı Erkân ve Ricali (1839-1922) Prospografik Rehber*, İsis Yayınları, İstanbul 1999, s.80.

⁵⁴ BOA. BEO., 3383/253671

⁵⁵ Silvana Rachieru, "The 1916 Moment from the Perspective of the Ottoman-Romanian Relations", *The Unknown War from Eastern Europe between Allies and Enemies (1916-1918)*, Ed: Claudiu-Lucian Tapor, Alexander Rubel, Iaşi 2016, s. 86.

⁵⁶ BOA. BEO., 3295/247075

⁵⁷ BOA. BEO., 3320/248968

⁵⁸ Bülent Cırık, "Birinci Dünya Savaşı'nda Balkanlarda Ermeni Seferberliği Ve Ermeni Gönüllüleri", *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, C.13, S.3, Eylül 2015, s. 245.

⁵⁹ Abidin Temizer, "İkinci Balkan Savaşı'nda Romanya", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.7, S.31, 2014, s. 405.

⁶⁰ Eminalp Malkoç, "Balkan Savaşları'nın Ardından Osmanlı ile Romanya'nın Politik Temasları ve Dâhiliye Nazırı Talat Bey'in Romanya Ziyaretleri" *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 16, Sayı 1, 2017, s.129.

1.10 Mustafa Reşid Paşa'nın Sefirliği (Aralık 1920-1922)

Mustafa Reşid Paşa Aralık 1920'de Romanya'ya Sefir atanarak 1916 yılından bu yana kesilen ilişkilere yeniden başlatılmıştır. I. Dünya Savaşı neticesinde Romanya'nın sınırlarına yeni toprakların eklenmesiyle ülkedeki Müslümanların sayısı da artmış ve 150 ile 180 bin civarında bir sayıya ulaştıkları tahmin edilmektedir. Bu nedenle de ülkedeki müftü sayısı ikiden dörde çıkarılmış (Köstence, Tulca, Silistre, Pazarcık), yeni cemiyetler kurulmuştur. 1920'den sonra Romanya'da biri küçük bir topluluk halinde Adakale'de, diğeri daha kalabalık olarak Dobruca'da iki ayrı Türk-Müslüman grubu mevcuttu.⁶¹

Sonuç

Osmanlı Devleti Romanya'nın bağımsızlığını kazanmasından hemen sonra Bükreş'te bir sefirlik açıp, Süleyman Sabit Bey'i Kasım 1878'de Bükreş'e sefir atayarak doğrudan diplomatik ilişkilere başlamıştır. Osmanlı Devleti'nin Bükreş'te sefirlik açmasının nedenlerinden biri diğer devletlerin iki ülkelerin meselelerine karışmasını önlemek ve Romanya sınırları içinde kalan veya göç eden Türk-Müslüman nüfusunun sorunları ile ilgilenmektir. Bu kapsamda Romanya'daki Türk-Müslüman nüfusun din, eğitim, ekonomik sorunları takip edilerek çözülmeye çalışılmıştır. Göç eden Türk-Müslüman nüfusun geride bıraktıkları malları ile ilgilenilmiştir. Ayrıca Balkanlar'da ortaya çıkan yeni siyasi gelişmelere takip edilerek Romanya'nın Osmanlı aleyhine bir oluşuma katılmasına engel olunmuştur.

Ancak Bükreş sefirlerinin uğraştıkları sorunlar arasında en dikkati çeken ise gerek sefirin, gerek sefarethanede çalışan memurların maaşlarını alamamaları, sefarethane binasının sürekli değiştirilmesi, parasızlık yüzünden teşrifatinin yapılamaması hatta zaman zaman kirasının ödenememesi gibi sorunlar devletin içinde bulunduğu zor durumu göstermesi açısından önemlidir. Sefirler sürekli bu sorunlarla uğraşmak zorunda kalmışlardır. Çoğu zaman yeterli personel istihdam edilemediğinden sefirler zor durumda kalmışlardır. Bu durumu çözmek için de Süleyman Sabit Bey'in önerdiği gibi fahri konsolos atanması yoluna gidilmiştir.

Osmanlı-Romanya ilişkileri 1878 yılında resmen başladıktan sonra 1916 yılına kadar 9 sefir görev yapmış, I. Dünya Savaşı nedeniyle kesilen ilişkiler; 1920 yılında Mustafa Reşid Paşa'nın Bükreş Sefiri olarak tayin edilmesi ile tekrar başlamıştır. Osmanlı Devleti bu dönemde işgal günlerini yaşamakta ve Milli Mücadele devam etmektedir. Dolayısıyla Bükreş'te "Son Osmanlı Sefiri" olarak Mustafa Reşid Paşa görev yapmıştır.

Kaynakça

T. C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)

BOA. HR. İD. 1514/59	BOA. BEO. 168/12539	BOA. BEO. 3320/248968
BOA. A.MKT. MHM. 508/3	BOA. BEO. 2584/193782	BOA. BEO. 361/27017
BOA. BEO. 1031/77254	BOA. BEO. 268/20053	BOA. BEO. 523/39187
BOA. BEO. 137/10256	BOA. BEO. 268/20053;	BOA. BEO.3383/253671
BOA. BEO. 139/10376	BOA. BEO. 268/20058	BOA. HR. SAİD. 5/28
BOA. BEO. 139/10376	BOA. BEO. 3295/247075	BOA. HR. SAİD. 5/28

⁶¹ Mihai Maxim, Romanya, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 35, İstanbul 2008, s.171.

BOA. HR. SAİDd. 1/1040.	BOA. İ. HR. 280/17273	BOA. İ. HR. 349/56
BOA. HR. İD. 1514/56,	BOA. İ. HR. 280/17305	BOA. İ. MMS. 80/3499
BOA. HR. SYS.184/19	BOA. İ. HR. 282/17494	BOA. İ. MV. 6/13
BOA. HR. TH. 120/58,	BOA. İ. HR. 289/18133	BOA. İ. HR. 297/18782
BOA. İ. DH. 1159/90625	BOA. İ. HR. 295/18646	BOA. MV. 59/1
BOA. İ. DH. 796/64607	BOA. İ. HR. 297/18782	BOA. Y. A. HUS,160/2
BOA. İ. HR 278/17012	BOA. İ. HR. 298/18870	BOA. Y.A. HUS. 160/2
BOA. İ. HR. 278/17003	BOA. İ. HR. 300/19028	BOA. Y.A. HUS., 162/8.
BOA. İ. HR. 278/17009	BOA. İ. HR. 317/20407	BOA. Y.EE. 148/4
BOA. İ. HR. 278/17012	BOA. İ. HR. 319/20501	BOA. Y.EE. 41/25)
BOA. İ. HR. 279/17189	BOA. İ. HR. 335/21539	BOA. Y.EE.8/12

Kitap, Makale ve Tezler

- Abdula, İrsel, *Türkiye ve Romanya Arasında Göç ve Göçmen Meseleleri (1878-1940)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Uluslararası İlişkiler ABD, Ankara 2005.
- Aktepe, M. Münir, “Dünkü Fransızlar Blak Bey ve Oğlu M. Alexandre Blaeque ve Edouard Blaeque”, *Tarih Dergisi*, S. 32, 1982, ss.255-270.
- Bedir, Ömer, *Romanya’da Türkçe Matbuat: Türk Birliği Gazetesi (1930-1939)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi ABD, Ankara 2018.
- Bozkurt, Giray Saynur, “Geçmişten Günümüze Romanya’da Türk Varlığı”, *Karadeniz Araştırmaları*, Cilt: 5, Sayı: 17, Bahar 2008, ss.1-31.
- Cırık, Bülent, “Birinci Dünya Savaşı’nda Balkanlarda Ermeni Seferberliği Ve Ermeni Gönüllüleri”, *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, C.13, S.3, Eylül 2015, ss.227-258.
- Çevik, Zeki; Emirhan Yılmazpehlivan, “Birinci Dünya Savaşı’nda Romanya Osmanlı Askeri Valiliği” *Osmanlı Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, C. 4, S. 7, 2018, ss. 162-175.
- Danışman, H. Basri, *Artçı Diplomat (Son Osmanlı Nazırlarından Mustafa Reşit Paşa)*, Arba Yayınları, İstanbul 1998.
- Ekinci, İlhan, *Tuna Nehri’nde Diploması Oyunları (1856-1883)*, Altınpost Yayınları, Ankara 2014.
- Eminalp, Malkoç, “Balkan Savaşları’nın Ardından Osmanlı ile Romanya’nın Politik Temasları ve Dâhiliye Nazırı Talat Bey’in Romanya Ziyaretleri” *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 16, Sayı 1, 2017.
- Kocacık, Faruk “Balkanlar’dan Anadolu’ya Yönelik Göçler (1878-1890)”, *Osmanlı Araştırmaları I*, İstanbul 1980,s s.137-148.
- Kuneralp, Sinan, *Son Dönem Osmanlı Erkân ve Ricali (1839-1922) Prospografik Rehber*, İsis Yayınları, İstanbul 1999.

- Malkoç, Eminaip, “Balkan Savaşları'nın Ardından Osmanlı ile Romanya'nın Politik Temasları ve Dâhiliye Nazırı Talat Bey'in Romanya Ziyaretleri” *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 16, Sayı 1, 2017, ss.162 - 181
- Maxim, Mihai, Romanya, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 35, İstanbul 2008, s. 168-172.
- Özcan, Uğur; Temizer, Abidin, *Karadağ'da Türk Sefirleri ve Şehbenderleri*, Bilge Kültür Sanat, İstanbul 2015.
- Öztürk, Nazif, “Evkaf-ı Hümayun Nezaretinin Kuruluş Tarihi ve Nazırların Hal Tercümeleri (V)”, *Vakıflar Dergisi*, s. 19, 1985, s.61-89.
- Rachieru, Silvana, “The 1916 Moment from the Perspective of the Ottoman-Romanian Relations”, *The Unknown War from Eastern Europe between Allies and Enemies (1916-1918)*, Ed: Claudiu-Lucian Tapor, Alexander Rubel, Iaşi 2016.
- Serbestoğlu, İbrahim, *Osmanlı Kimdir, Osmanlı Devletinde Tabiiyet Sorunu*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2014;
- Serbestoğlu, İbrahim, “Zorunlu Bir Modernleşme Örneği Olarak Osmanlı Tabiiyet Kanunu”, *OTAM* 29, Bahar 2011, s. 194-214.
- Temizer, Abidin, “İkinci Balkan Savaşı'nda Romanya”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.7, S.31,2014, ss.403-413.
- Temizer, Abidin; Serbestoğlu, İbrahim, “Osmanlı - Sırp Diplomatik İlişkileri Ve Belgrad Sefiri Yusuf Ziya Paşa”, *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi* C.9, S. 2, Aralık 2020, ss. 477-506.